

מסורת הש"ס

(א) [שבת יא: כא, עירובין ד: זט, יומא יא: מד: סוכה ו: יבמות כא. קט. ע"ז כא. חולין פה: קד. מדה סו: א, (ב) [עירובין לו: א, (ג) שבת קמג: חולין ד: ד) עירובין (לט, א) [נבירות ח: מט: עירובין זט, פסחים מט: נה, לקמן ט: יוד, א] ו' [שבת עג, א] (דף ב: א, ט) [לקמן לו: א, ט] יש גורסים הכא ו"ל דדוקא בפירות ועגבים שיין שמא יעלה ויתלוש ושמא יקטוט לפי שאדם מתאווה להן וצעדו בכספו יבצעו ולקמן מיירי: מהרש"ה: (י) [לקמן על ממתי' הנזכר קטניותו, (ז) ר"ל מוחק זה,



הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתנה וכו' להא מינחא גמרי הווי שמי: (ב) תוס' ד"ה גזירה וכו' ר' אליעזר ממין דג מליח שגילתהו שפחתו בשביעיה בשבת:



מוסף רש"י

אין סודותין את הפירות. דהוה ליה מפרק דהוה מולדה דדשים (שבת קמג:) דהוה ליה מפרק דכר ממלאי הגדל כחוט ויאל מולדה דגשׁ (שם יח.) וא: פסחה אב מלאכה היא (חולין יד:.) ואם יצאו מעצמן אסורין. גזירה שמה יקטוט לתחילה (שבת קמג:.) אם לאוכלין. אם היו עומדין לאכלה ולא לקטוט (חולין יד:.) היוצא מהן מותר. דמיון דלא יחא ליה לילא למיגור אף שרים להו בשמים היום אחי לקטוט, דהא לא להכי קיימא (שם,) ואם למיגורין. ממוקין, היוצא מהן אסור. דהא ליה גמאי דנפקא מיניהי ותקיימה מתחבטו ואכילא למיגור שמה יקטוט (שבת קמג:) הוילן ותקיימה מתחבטו אף שרים להו כשנו איכא למגור כלה שמה יקטוט דהא להכי קיימא, שמע מינה מיהא דמחא טולא לא אחר לה ר' יהודה (חולין יד:.) מתנה אדם על כלכלה, של טעל ביו"ט ראשון של ר"ה ואומר אל היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין דבדרי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו: **ואוכלנו בשני**. אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין דבדרינו כלום: **וכן**. לגבי ביצה הוו שתי קדושות האחד חול והאחד יו"ט והגולדה בראשון ומותר בשני: **בשני אין בראשון לא**. אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: **ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה**. שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: **ומדקא מרמי**. רבי יוחנן משקין שזבו וביצה אהדדי: **שמע מינה חד טעמא הוא**. ומאן דאסר בזה אסר בזה ודשרי בזה שרי בזה: רבינא



מוסף תוספות

א. [וכן] יש לרוש פן יתלוש מן העלין או ארס מן הפרי יותר מכדי צרכו. מר"ם. ב. כגון קצירה וחלישה וחזיתה וחיטה צידה והרקקה אסורות, וכן צידת חיה ועופות דרמי לקצירה. מר"ם.

ויטלוש. דהוה אסורא דאורייתא דהיינו קוצר שהוא אב מלאכה:

חדא גזרה היא. לא שתהא זו גזרה דלא לימי לידי פירות הנושרין אלא כשנמנו וגזרו על פירות הנושרין אף ביצה היתה במשמע ואע"ג דלית בה משום תלישה מיהו מכלל גזרת חכמים היתה שאף

היא פרי הנושר: **משום משקין שזבו**. דק"ל אסורין לבו זיוס כדתנן ואם יאלו מעצמן אסורין (שבת דף קמג:) וביצה נמי דמיא להו שזבה ויאלת ממקום שהיתה בלועה: **שמה יפחוט**. וסחיטת פירות מולדה דדש היא שמפרקן ממוך זג שלהן כמפרק תבואה מקש שלה: **חדא גזרה היא**. כדפרישית כשגזרו על משקין שזבו אף ביצה היתה במשמע: **כולהו**.

רבה דלוקי ממתי' משום הכנה ורז יוסף ורבי יצחק דלוקמוהו משום גזרה: **כרז נתמן לא אמרי**. משום מוקלה: **כי קושין**. כדפריקין לעיל: ליפלוגו בתרומיהו: **ומשקין לאו אוכלא**. הלכך כשגזרו על משקין שזבו לא היתה ביצה במשמע שהרי אינה משקה אבל בכלל פירות הנושרין היתה: **בלועה**. בתוך התרגומלת וזהו לחוך: **ומשקין בלועין**. כחרצן וזין לחוך: **לאפוקי פירות** דמגלו וקיימו. הלכך נשרית הביצה לאו בכלל נשרית הפירות: **ואם יאלו מעצמן אסורין**. זו זיוס גזרה שמה יקטוט: **אם לאוכלין**. הן מכוסטין הפירות הללו היואל מהן מותר זו זיוס דמיון דלא יחא ליה ביהמי משקין ליכא למגור שמה יקטוט: **אלמא**. מדקאמר אם לאוכלין היואל מהן מותר כל לאוכלין אמרינן דדבר היואל מהן אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שזבו: **ועוד אמר ר' יהודה**. לעיל מיינה תנן במסכת ערובין ראש השנה שהיה ירא שמה תתעבר ויהיה שני ימים טובים מערב אדם שני ערובין כו' דקסבר שתי קדושות הן אחד חול ואחד יוס טוב ולא ידעינן הי חול והי יוס טוב: **מתנה אדם על הכלכלה**. להא מלחא (א) הוי שתי קדושות. היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יוס טוב ותנן(י) אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין דבדרי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו: **ואוכלנו בשני**. אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין דבדרינו כלום: **וכן**. לגבי ביצה הוו שתי קדושות האחד חול והאחד יו"ט והגולדה בראשון ומותר בשני: **בשני אין בראשון לא**. אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: **ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה**. שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: **ומדקא מרמי**. רבי יוחנן משקין שזבו וביצה אהדדי: **שמע מינה חד טעמא הוא**. ומאן דאסר בזה אסר בזה ודשרי בזה שרי בזה:

ר' יהודה. לעיל מיינה תנן במסכת ערובין ראש השנה שהיה ירא שמה תתעבר ויהיה שני ימים טובים מערב אדם שני ערובין כו' דקסבר שתי קדושות הן אחד חול ואחד יוס טוב ולא ידעינן הי חול והי יוס טוב: **מתנה אדם על הכלכלה**. להא מלחא (א) הוי שתי קדושות. היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יוס טוב ותנן(י) אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין דבדרי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו: **ואוכלנו בשני**. אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין דבדרינו כלום: **וכן**. לגבי ביצה הוו שתי קדושות האחד חול והאחד יו"ט והגולדה בראשון ומותר בשני: **בשני אין בראשון לא**. אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: **ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה**. שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: **ומדקא מרמי**. רבי יוחנן משקין שזבו וביצה אהדדי: **שמע מינה חד טעמא הוא**. ומאן דאסר בזה אסר בזה ודשרי בזה שרי בזה:

רבינא

מערב יו"ט מותר לעשות ביו"ט וי"א דלכך אין דצין שמה יאוד דגיס טמאים שאינם צורך(י) ולא נהירא דאם כן הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נתנאל מקינו"ן דצירושלמי יש אף אשר יאכל לכל נפש וסמין ליה ושמרתם את המנאות אותם מלאכות שמשימור ואילין הם מותרות דהיינו מלישה ואילן אבל שאר מלאכות דמקודש לכן(י) אסורין ועוד דצירושלמי (י) יש מיעוט אחר אף שלא לקצור לפרש הכי דאין לפרש איפוך ההיא דכלכלה דאם כן כ"ש דקשה מדרבי יהודה לר"י שיאסור ביו"ט שני דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדושה אחת היא ואי"כ אי אמרינן איפוך אסור אפילו ביו"ט שני ותימה דהא ר' יוחנן גופה פסיק בפרק חצית (שבת דף קמג: ושם) דהלכה כרבי יהודה (י) (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות אבל זימים ועגבים לא אלמא דלא סגיירא ליה דמוחלפת השיטה וי"ל דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלפת השיטה לדבריכם הכי הוא והכי נראה לי כמדומה ובשיטת מאיבצר"א חירך דמוחלפת השיטה היא אותה דכלכלה ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לידיי אפילו זיוס הראשון מותרין דאוכלא דאפרת הוא ולדידכו דאסריתו נולד בזהיא דאין סוחטין אפילו זיוס טוב השני אסור ואם תאמר אם כן לדבריהם קאמר להו אמאי קא מחליף השיטה לימא לדבריהם קאמר להו ולא מוחלפת השיטה כרבינא ויש לומר דזה נראה לו דוחק לומר לדבריהם קאמר להו כדלא מוקמינן מוחלפת כו' דהואיל ועדיין לא דברו חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה לא שיין למימר לדבריהם ורבינא אינו חושש לזה:

ביצה פרק ראשון ביצה

גזירה שמא יעצה ויתלוש. ותימה ל"ל האי טעמא דלקמן (דף כד:)

גבי נכרי שהציא דורון אם יש במינו במחוזר אסור פי' רש"י דכיון דלתקצאי לבין השמשות אמתקצאי לכולי יומא וכן משמע דטעמא משום מוקלה מדמייתי לה גבי ספק מוכן והשתא תרי טעמי למה לי וי"ל דטעמא דהכא אחיא אליבא דר' שמעון דלית ליה מוקלה ולקמן אחיא אליבא דרבי יהודה ותימה דהא פירש רש"י גופיה לקמן נכרי שהציא דורון כו' אסור הואיל ולא לקטיניהו מאתמול אקטיניהו והוי כמוקלה דגרוגרות ואמוקים דלפי' ר' שמעון מודה א"כ אחיא נמי כו' שמעון ע"כ י"ל דמייירי הכא כגון בחצר דהוי מוכן לעורצים ומוכן לעורצים הוי מוכן לאדם לכך כריך האי טעמא וא"ת הא אמר' (שבת דף קכב.) מעמיד אדם בשבת בזהמנו על המחוזר אבל לא על המוקלה פירוש עשדים שנתלוש היום ואמאי הא הוי מוכן לבהמה דאי בעי אכלה מנפשה וי"ל דמייירי בתרי עברי דנהרא עוד יש לומר דלא שיין מוכן לעורצים רק בפירות האילן שרגילין להשיר מעצמן והוא מפצה לכך אבל תימה אם כן כיון דאמר האי טעמא למה לי טעמא דלקמן ויש לומר (ט) דלקמן מיירי בדבר דבעי מרא ותצינא כגון לפת וזנון דלא שיין שמה יעלה ויתלוש דאדכורי מדכר הואיל ואין יכול בקל לתלוש ורציה לדבר הא דתנן במסכת שבת (דף קכב. ושם) נכרי שהדליק הגר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו אבל בשביל הנכרי מותר ואמאי לא חיישין שמה ידליקנו ישראל עזמו אלא אדכורי מדכר ומטעם זה אכל רבינו אליעזר ממיו"ץ מליח (י) שגלאו נכרי מעצמו בשבת דלמאי ניוחס הרי לא גלאו בשבילו וכי תימא שמה יעלה הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדכורי מדכר ואי משום מוקלה חוי לכוס ולא נהירא דאמרינן במסכת שבת (גי"ז שם) בדיהא אם הביא נכרי מים אסור שמה ירבה בשבילו ואין לחלק ולומר דדוקא גבי מים שיך שמה ירבה בשבילו אבל כאן הנכרי גלאו כבר ולא שיך האי טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פ"ג) בדיהא במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות ועגבים שיין שמה יעלה ויתלוש ושמה יקטוט לפי שאדם מתאווה להם וצעדו בכפו יבלענו אף תימה מאי שמה יעלה ויתלוש הא אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף כג: ושם) תנן אין דצין דגיס מן הביצירין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דכל דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עזמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כה:.) הוא ולא מכשירו פירות אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכס לכל צרכיכם והוא לבדו איצטרין לאסור מכשירין שאפשר לתקן מערב יוס טוב אלמא דוקא במכשירין יש חילוק בין אפשר לעשותו מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותו

מערב יו"ט מותר לעשות ביו"ט וי"א דלכך אין דצין שמה יאוד דגיס טמאים שאינם צורך(י) ולא נהירא דאם כן הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דמותרת על כן פירש רבינו נתנאל מקינו"ן דצירושלמי יש אף אשר יאכל לכל נפש וסמין ליה ושמרתם את המנאות אותם מלאכות שמשימור ואילין הם מותרות דהיינו מלישה ואילן אבל שאר מלאכות דמקודש לכן(י) אסורין ועוד דצירושלמי (י) יש מיעוט אחר אף שלא לקצור לפרש הכי דאין לפרש איפוך ההיא דכלכלה דאם כן כ"ש דקשה מדרבי יהודה לר"י שיאסור ביו"ט שני דהא רבנן דפליגי עליה אמרי קדושה אחת היא ואי"כ אי אמרינן איפוך אסור אפילו ביו"ט שני ותימה דהא ר' יוחנן גופה פסיק בפרק חצית (שבת דף קמג: ושם) דהלכה כרבי יהודה (י) (דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות אבל זימים ועגבים לא אלמא דלא סגיירא ליה דמוחלפת השיטה וי"ל דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלפת השיטה לדבריכם הכי הוא והכי נראה לי כמדומה ובשיטת מאיבצר"א חירך דמוחלפת השיטה היא אותה דכלכלה ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לידיי אפילו זיוס הראשון מותרין דאוכלא דאפרת הוא ולדידכו דאסריתו נולד בזהיא דאין סוחטין אפילו זיוס טוב השני אסור ואם תאמר אם כן לדבריהם קאמר להו אמאי קא מחליף השיטה לימא לדבריהם קאמר להו ולא מוחלפת השיטה כרבינא ויש לומר דזה נראה לו דוחק לומר לדבריהם קאמר להו כדלא מוקמינן מוחלפת כו' דהואיל ועדיין לא דברו חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה לא שיין למימר לדבריהם ורבינא אינו חושש לזה:

הביצה לפירות שמע מינה חדא טעמא היא. ומפורש בעירובין כיצר מתנה, היו לפניו ב' כלכלות של טבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו, ואם היום קודש אין בדברי כלום, ולמחר אומר אם היום חול תהא כלכלה שאמרתיו אתמול תרומה על זו, ואם היום קודש תקנתיה מאתמול, ואוכלה ביו"ט שני מכל מקום.

ג.

יג א ב מיי' פכ"א מהלכות שבת הלכה יב וטו טושי"ע א"ח סי' שכ שפיף א:
יד ג מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה כד קמג לאון סה טור ושי"ע א"ח סי' פקיג שפיף ה:
ופרש"י שם:



גליון הש"ס

גכ' מוחלפת השיטה. לקמן דף ט ע"ב דף י ע"א גרסות דף י ע"ב פסחים דף מט: ודף נה ע"א עירובין דף זט ע"א ופרש"י שם:



רבינו הגנאל

גזירה שמא יעלה [נ"א: גזירה משום שלא יעלה אדם באילן ביום טוב] ויתלוש מן הפירות, היא גופה גזירה [כלומר פירות שנשרו גופן גזירה שמא יעלה ויתלוש] ואנן ניקום וגנזור ביצה שנולדה ביום טוב משום פירות שנשרו שהן גופן אין בהן איסור, אלא משום גזרה אסרום, גנזור גזרה לגזרה כו'. ר' יצחק אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט משום עגבים שזבו מהן יין ביו"ט, הרהא שהיתירו לו ביצה יבא להחיר משקין שזבו ואמרינן משקין שזבו עצמן אין אסורין אלא גזרה גזרו עליהן שלא יבא לסוחטן כו'. מולתו (כרבה) [רבנן] ורב יוסף ורבי יצחק לא אמרי כרב נתנן, דאמר משום מוקלה, דעלתה בקושיא, דאמרי ליה ותפלוגו בתרגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בשיא תאכל כו', ולא מצא פירוק לדבריו, ומשי"ה לא אמרינן כוחיה. כרבה נמי לא אמרינן הכנה לית להו. אלא רב יוסף כו'. ואף ר' יוחנן סבר ביצה שנולדה ביו"ט גזרה משום משקין שזבו ביו"ט, מדחזין ליה דרמי דרבי יהודה ארביי יהודה, (וכי נתן) [דנתנן] אין סוחטין פירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין, רבי יהודה אומר המשקין הללו שיצאו מן הפירות מעצמן, אם לאוכלין עומדים הפירות הללו היוצא מותר, מ"ט זה המשקה שיצא חשוב הוא כמו שנפיר מקצת מן האוכל הזה, והכל בין הנפיר בין הנשאר כמו אוכל הוא ומותר. ואמר איני, והאמר ר' יהודה בפרק בכל מערבין, מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט, ראשון ואוכלה ביו"ט שני, וכן ביצה שנולדה ביו"ט ראשון תאכל בשני, ולא הודו לו חכמים. בשני אין בראשון לא, מכלל שהמשקין שזבו בביצה שנולדה הן. וא"ד יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר כן היא הצטיה של משנה, אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין דרבי רבי יהודה, וחכמים אומרים כו'. מדקא רמי